

Христова Т.Є., д.б.н., професор

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я

Анотація. У статті охарактеризовано загальне поняття про інформаційний простір проблеми здоров'я, сформоване уявлення про індивідуальне здоров'я з позицій інформаційно-структурного моделювання.

Ключові слова: здоров'я, інформаційний простір, моделювання.

Вступ. Сформоване на сьогодні уявлення про здорову людину міцно пов'язане з гармонійною, всебічно розвиненою особистістю. Здоровою у всіх відношеннях особистістю можна назвати таку, яка має здатність адекватно реагувати й адаптуватися до умов екологічного, біологічного та соціального середовища, що постійно змінюються, здатна морально вдосконалювати себе, підтримувати високу особисту дієздатність [6].

На сучасному етапі дослідження цієї проблеми треба користуватися уявленням про здоров'я як про інтегральну систему, що покликана виконувати основну функцію життєздатності організму і життя людини в суспільстві. Якщо йдеться про рівень інтегрального здоров'я, то високий його ступінь має характеризуватися функціональною врівноваженістю організму з довкіллям за наявності стану фізичної, психічної та соціальної комфортності [4; 5].

Мета дослідження - обґрунтування поняття та дослідження складових інформаційного простору проблеми здоров'я. **Завдання дослідження** передбачали: аналіз та систематизацію наукової інформації з щодо структури інтегрального здоров'я; формування уявлення про індивідуальне здоров'я людини з позицій інформаційно-структурного моделювання.

Результати дослідження та їх обговорення. Узагальнений аналіз та систематизація наукової літератури доводять, що сучасна інформаційна парадигма індивідуального здоров'я здорової людини представлена як єдність фізичної, психічної та соціальної його сторін [1; 3].

Здоров'я здорової людини як інформаційна проблема складається, як мінімум, з трьох блоків [2]: блоку інформаційного поля знань основних предметних сфер; блоку інформаційно-технологічної бази дослідження; блоку інформаційно-організаційних засобів керування.

Перший блок - інформаційне поле знань основних предметних сфер - утворюють такі науки, як біологія, психологія, соціологія, що є базисними для категорії здоров'я здорової людини. Вони поставляють основні знання для формування концептуальних уявлень про здоров'я людини.

Саме завдяки біології, психології та соціології здійснюється системний підхід до проблеми здоров'я з позицій єдності фізичного, психічного і соціального його сторін, реалізується міждисциплінарна методологія дослідження, здійснюється концептуальний обмін конструктивною інформацією.

Другий блок проблеми здоров'я утворює інформаційно-технологічна база досліджень. На сьогодні кожна з описаних вище наук має в розпорядженні власні методи і засоби діагностики, які оцінюють показники переважно «своїї» сторони здоров'я людини - тіла, мозку чи поведінки, що абсолютно необхідно і виправдано. Сучасний рівень розвитку нових інформаційних технологій з їх методологією, методами, засобами аналізу і синтезу дає змогу вийти на новий рівень усвідомлення і представлення вже відомих і одержання нових знань. Однак розробка такої уніфікованої технології інтегрального дослідження здоров'я з урахуванням його складної природи тільки починається.

Третій блок утворюють інформаційно-організаційні засоби керування станом здоров'я: інформаційно-пропагандистські засоби формування в людини нового типу мислення (становлення навичок здорового способу життя, «моди на здоров'я»); формування інформаційного «банку здоров'я» населення за уніфікованою технологією біокомедицини; розробка інформаційної технології комп'ютерного самотестування користувачем індексу інтегрального здоров'я; розробка універсальних критеріїв адекватності та оптимізації оздоровчих програм, спрямованих на формування, підтримку і збереження здоров'я на усіх вікових етапах життя людини (валеологічний аспект).

Інформаційний аспект розгляду проблеми здоров'я дозволив нам сформувати узагальнене уявлення про індивідуальне здоров'я людини з позицій інформаційно-структурного моделювання.

На здоров'я як найважливіший процес життєдіяльності організму й особистості людини впливає весь комплекс оточуючих факторів - фізичних, духовних і соціальних. Звідси випливає, що абсолютно необхідно виділяти фізичну, психічну і соціальну сторони здоров'я, які рівноправно представлені в загальній структурі здоров'я як цілісній системі. Разом з тим можна скласти інформаційне уявлення про «блокову» структуру категорії здоров'я шляхом декомпозиції її як цілого.

Інформаційну структуру здоров'я можна представити як ієрархічно розгалужене дерево із п'ятьма рівнями. Кожен рівень, у свою чергу, містить різну кількість інформаційних моделей, що відображають його поточний стан.

Перший рівень структури здоров'я утворює індивідуальне інтегральне здоров'я.

Другий рівень утворюють окремі сторони здоров'я - так звані статуси: фізичний, психічний і соціальний.

Третій рівень утворюють компоненти статусів здоров'я, кожна з яких має власні структуру і функцію. Компоненти фізичного здоров'я представлені: внутрішніми фізіологічними системами організму і керуючими системами організму. Компонентами психічного здоров'я виступають: інтелект, емоції і характер. Компонентами соціального здоров'я виступають: особистісно-середовищна і особистісно-моральна складові.

Четвертий рівень утворюють складові компонент. Для компоненти внутрішньої фізіологічної системи організму - це окремі фізіологічні системи організму, наприклад, серцево-судинна система, система дихання, система крові. Для керуючої системи організму - нервова система, імунна система і ендокринна система. Складовими інтелектуальної компоненти виступають: властивості мислення, пам'яті, уваги та сприйняття. Складовими емоційної компоненти є суб'єктивні переживання індивіда - внутрішня (імпресивна) і зовнішня (експресивна) складові. Складовими компоненти характеру виступають якості особистості, відповідальні за збереження і підтримку здоров'я. Як складові соціальної «особистісно-середовищної» компоненти прийняті: адаптація до фізичних умов життя; адаптація особистості до умов трудової діяльності; адаптація до морально-етичних норм суспільства. Особистісно-моральну компоненту утворюють п'ять «ключових» складових якостей соціально зрілої особистості: честь, совість, достоїнство, відповідальність, добродійність.

П'ятий рівень структури здоров'я формують окремі показники всіх складових здоров'я. Так, для серцево-судинної системи як складової це: частота серцевих скорочень, систолічний артеріальний тиск, діастолічний артеріальний тиск, хвилинний обсяг серця та ін. Значення показників фізичного здоров'я одержують за допомогою клініко-діагностичних і лабораторних методів або шляхом розрахунків. Показники психічного та соціального статусів визначають методами натурного та лабораторного спостереження, тестування, опитування, анкетування. Якщо показник неможливо визначити в такий спосіб, його кількісна оцінка встановлюється експертним шляхом або застосовуються спеціальні прийоми інформаційних технологій.

Висновки. Таким чином, спираючись на сучасну парадигму здоров'я та системно-логічний узагальнений аналіз наукової літератури, можна констатувати, що здоров'я є цілісною багатовимірною динамічною системою певної структури. Здоров'я нації показує рівень якості життя, який визначається за багатьма параметрами: матеріальними, соціальними, психоемоційними, розвитком фізичної культури та спорту. Інформаційний простір статусів здоров'я є цілісною системою, в якій реалізується системно-ієрархічний гомеостаз взаємодії фізичного, психічного і соціального статусів здоров'я на різних ієрархічних рівнях.

Перспективи подальших досліджень передбачають роботу щодо конкретизації складових інформаційного простору проблеми здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко, Г.Л., Попова, Л.А. (2011). «Индивидуальное здоровье: теория и практика. Введение в теорию индивидуального здоровья», *Київ, Медкнига*.

2. Гороховатська, О.Я. (2004). «Інформаційні технології в біологічних дослідженнях. Стан проблеми». *Наука та наукознавство, № 2, 74–79*.

3. Гриценко, В.І., Котова, А.Б., Вовк, М.І. «Інформаційні технології в біології та медицині. Курс лекцій», *Київ, Наукова думка*.

4. Москаленко, В.Ф., Гульчій, О.П., Грузєва, Т.С. (2013). «Громадське здоров'я», *Вінниця, Нова книга*.

5. Khrystova, T.E. (2015). «The rehabilitation of students health». *Науковий часопис національного пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт», 3 К2 (57) 15, 147–150*.

6. Olsen, K.M., Dahl, S. (2007). «Health differences between European countries». *Social Science & Medicine, 64, 4, 1665-1678*.